

Pesachim Sources 11

רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ב הלכה ו

שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול שהזריקה חמורה שהיא עיקר הקרבן, שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול שהרי יש מחשבת ערלים בזריקה, שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין אדם יוצא בו ידי חובתו לפי שאין מחשבת אוכלים בזריקה. +/השגת הראב"ד/ שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים. א"א הא דלא כהלכתא דרב אשי דהוא בתרא קא פסיק מקצת ערלה לא פסלה ל"ש בשחיטה ל"ש בזריקה. +.

כסף משנה הלכות קרבן פסח פרק ב הלכה ו

[ו] ומ"ש שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול וכו'. שם אפולוגתא דרבה ורב חסדא אמר רבה מנא אמינא לה דתניא יכול יפסל בני חבורה הבאים עמו וכו' ורב חסדא אדרבה לאידך גיסא ת"ל וכל ערל כולה ערלה פסלה מקצתה לא פסלה אבל זריקה אפי' מקצתה נמי פסלה וכו' חומר דזריקה דלא מיקבע פיגול אלא בזריקה. ומאחר שרבינו פסק בסמוך כרב חסדא ממילא משמע דנקטינן דמקצת זריקה פסלה וא"כ שחט למולין וזרק לשם מולין וערלים פסול:

והראב"ד כתב א"א הא דלא כהלכתא וכו'. וטעמו משום דאיתא בגמרא עלה דההיא מתקיף לה רב אשי ממאי דהאי וכל ערל כולה משמע דילמא וכו' משמע כל דהוא ערלה כתב רחמנא זאת דעד דאיכא כולה ערלה לא פסלה ל"ש בשחיטה ל"ש בזריקה אלא אמר רב אשי רב חסדא ורבא בהאי קרא קא מיפלגי ונרצה לו לכפר עליו וכו' ומשמע להראב"ד דלקושטא קאמר הכי רב אשי. ויש לתמוה דהא לא אמר הכי אלא בדרך דילמא והיאך כתב דרב אשי קא פסיק מקצת ערלה לא פסלה, ורבינו משמע ליה דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לסתם גמרא אליבא דרב חסדא משום מאי דמספקא לרב אשי ועוד דלמאי דאוקים רב אשי פלוגתייהו אקשינן דרב חסדא אדרב חסדא ושני בדוחק הילכך אוקמתא קמייתא עדיפא. ומ"ש שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול. שם פולוגתא דרבא ורב חסדא ופסק כרב חסדא. ומ"ש שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר וכו'. ברייתא בפ' כיצד צולין (דף ע"ח:). מצאתי כתוב וה"ה אם זרק דמו שלא לאוכליו כשר דאין דין מחשבת אוכלין אלא בשחיטה בלבד רפ"ק דזבחים קאמר מה לשחיטה שכן נפסלת שלא לשם אוכלין בפסח:

לחם משנה הלכות קרבן פסח פרק ב הלכה ו

[ו] שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול וכו'. כתב הר"א ז"ל הא דלא כהלכתא וכו'. וי"ל דמאי דמתקיף רב אשי הוא ממאי דוכל ערל כולה משמע דילמא האי וכל ערל משמע כל דהו ערלה כתב רחמנא זאת דעד דאיכא כולה ערלה לא פסלה. וכתבו התוס' ז"ל אף על גב דבפולוגתא דתנאי היא בסנהדרין גבי הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בכל נפש אי כולה נפש משמע או כל דהו וכן בבכורות גבי כל בכור רב אשי בא לסתור ראייתו של רבה ולהעמיד הברייתא כמאן דאמר כל דהוא משמע. והשתא נאמר טעם נכון לרבינו ז"ל דבסנהדרין פרק הנשרפין (דף ע"ח) פליגי רבנן עליה דר' יהודה בן בתירא וסברי דכל נפש כולה משמע וכיון דרב אשי אתי דלא כוותיה דחין לדרב אשי מקמייהו וגם בבכור שיש יד נכרי באמצע איפליגו בבכורות פ"ק (דף ג') דרבנן סברו בכור מקצת משמע אמר רחמנא כל בכור כוליה משמע ואם יש שותפות לנכרי פטור מן התורה וכן פסק רבינו ז"ל פ"ד מהל' בכורות ובדם הניתז ושעל הסכין פליגי בפרק כיסוי הדם (דף פ"ח) דמר סבר דמו ואפילו מקצת דמו ומר סבר כל דמו ופסק רבינו ז"ל כן בהל' שחיטה פ"ב דדמו מקצת דמו משמע כרבנן דאמרי בכור מקצת בכור משמע וכל משמע כוליה והתם דליכא כל לא משמע כו' וכו' תיקשי דר' יהודה כיון דהא בהא תליא כבר תירצו התוס' בפ' כיסוי הדם דעד כאן לא קאמר ר' יהודה הכא דמשמע בכור כל בכור אלא משום דכתיב בישראל ופולוגתא דאיכא בפ' אלמנה נזונית (דף צ"א) גבי מכרה מקצת כתובתה אי אבדה מזונות פסק רבינו ז"ל בהל' אישות דלא אבדה כמ"ד מקצת כסף ככל כסף דכסף משמע מקצת ובפולוגתא דכ"ג אם מותר בבוגרת דפליגי אי בתולה שלמה משמע או מקצת בתוליה פסק בהל' איסורי ביאה דמקצת בתוליה משמע ואסורה לכ"ג כמ"ד הכי שם בגמ' בפ' אלמנה ופולוגתא דצבי הבא על התיישה גבי אותו ואת בנו פסק רבינו ז"ל בהל' שחיטה דשה אפילו מקצת שה משמע כרבנן דאמרי הכי בפ' אותו ואת בנו (דף פ') נמצא דרבינו ז"ל משמע דס"ל די ש לדמותה ודלא כמ"ש התוס' ז"ל בפ' כיסוי הדם ובפ"ק דבכורות דאין לדמות אלא מה שמדמה הגמ' דרבינו ז"ל משמע דמדמה להו אהדדי מדפסק בכולהו בחד גוונא ולקושיא דרבי יהודה אדרבי יהודה מתרץ כדכתיבנא וכדכתבו התוס' לדעת ר"ת ז"ל:

וזרק הדם לשם מולים וערלים וכו'. בתוס' נראה דפליגי התם אהך דכתב רבינו ז"ל דס"ל דדוקא כשחשב בשעת שחיטה ע"מ להתכפר בו ערלים פסול אבל שחטו בהכשר אף על פי שאח"כ זרקו לשם ערלים כשר וכן פליגי במ"ש רבינו ז"ל שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו דכתב רבינו ז"ל דכשר ולדעתם פסול דהם משום ערלים לשלא לאוכליו והם

גורסים בברייתא דכיצד צולין זרקו הדם שלא לאוכליו כלומר דהמחשבה של שחיטה לא היתה לזרוק שלא לאוכליו אלא הזריקה לחודה ולכך כשר כיון דאין פיסול בשחיטה. אבל רבינו מחלק בין ערלים לשלא לאוכליו ואינו מחלק בין חשב בשעת שחיטה לזרוק להיכא דלא חשב זרקו לשם ערלים ושפיר גרסינן לדידיה בברייתא דכיצד צולין לזרוק דהוא מחלק בין ערלים לשלא לאוכליו כדכתיבנא ודוק:

רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק טו הלכה י

שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה הרי זו פסולה, לפי שמחשבין מעבודה לעבודה, וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה.

תורת הבית הארוך בית א שער א דף ט עמוד ב

ואמרינן התם הנהו טייעי דאתו דיכרי לצקוניא אתו ואמרי לטבחי ישראל דמא ותרבה לדידן בישרה ומשכה לדידכו שלחה רב יוסף בר מתנא קמיה דרב יוסף כי האי גוונא מאי שלח ליה הכי אמר ר' יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי מיהו דוקא בשלא שחטו טבחי ישראל על דעת שיזרקו הנהו טייעי דמא לע"א ושיקטירו חלבם לע"א הא שחטו על מנת שיזרקו הטייעים הדם לע"א או שיקטירו החלב לע"א הרי זו אסורה

בדק הבית על תורת הבית בית א שער א דף ט עמוד א

עוד כתב שהשוחט לעו"ג שחיטתו כשרה, ואפילו הוא סבור שהעו"ג יקטיר החלב או יזרוק הדם לעכו"ם משום דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן. אבל שחטו ישראל על מנת שהעכו"ם יזרוק הדם לע"א או יקטיר החלב לע"א הרי זו אסורה באכילה דכיון דעל מנת כן שחטה הוה ליה כאלו השוחט חישוב עליה בשעת שחיטה שיקטיר החלב או יזרוק הדם לע"א. והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"א או להקריב אותה לע"א ר' יוחנן אמר אסורה מחשבין מעבודה לעבודה ריש לקיש אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה, וכתב דההיא ודאי לא אתיא כפשטה בשחיטתו הוא לזרוק דמה דאם כן ריש לקיש היכי שרי הא ודאי הוה ליה מומר לע"א אלא ודאי בששחט על מנת שיזרוק העו"ג דמה לע"ג וחשבינן לה כאילו חישוב עליה הוא ע"כ. ואיני מבין דבריו ואיני רואה ראיותיו, כיון דקיימא לן דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן מה לי אם סבור שיזרוק הנכרי או יודע בו שיזרוק או שעושה על מנת כן ואפילו מתנה עמו ועשה כמצותו מה בכך וכי יש שליחות בכך וההיא דמייתי מפלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן ההיא ודאי בהשוחט עצמו מחשב בכך אתיא שהשוחט חישוב לזרוק דמה לע"ג ולהקטיר חלבה לע"ג ולר' יוחנן דאית ליה דמחשבין מעבודה לעבודה ודאי באכילה אסורה דהוה ליה מומר לע"ג לענין שחיטה ואפילו איסור הנאה איכא דלר' יוחנן חשיב כתקרובת משום דילפינן חוץ מפנים וריש לקיש דסבר דאין מחשבין מעבודה לעבודה לא עביד ולא מידי ואפילו באכילה מותרת.

צל"ח מסכת פסחים דף סא עמוד ב

תוס' ד"ה רבה אמר כשר, תימא לר"י נילף ק"ו דפסול משינוי בעלים דהריני שוחט לשם פלוני דכשר לזרוק דמו לשם פלוני פסול שוחט לשם ערלים וכו'. עיין בתוס', והנה מה שכתבו שוחט לשם פלוני דכשר, ודאי כוונתן בשאר זבחים, דבפסח הרי זהו שלא למנויו דפסול גם בשחיטה, אלא ודאי דהיינו בשאר זבחים. ולפ"ז אין דין קל וחומר זה ללמוד ערלים משינוי בעלים, דאין כאן חומרא לערלה משינוי בעלים, דבשאר זבחים גם ערלה אינו פסול דערל וטמא משלחים קרבנותיהן, אבל דין ק"ו זה הוא למילף זריקה בק"ו משחיטה, מה שחיטה דקילא שאינה פוסלת בשאר זבחים בשינוי בעלים פוסלת בפסח לערלים, זריקה דחמירא שפוסלת בשאר זבחים בשינוי בעלים אינו דין שתפסול בפסח לערלים.

ולפי זה לא אתי שפיר מה שכתבו התוס' בסוף הדיבור איכא למיפרך מה לשינוי בעלים שכן פוסלת בכל הזבחים, דפירכא זו היתה שייכת אם היינו למדין ערלה בק"ו משינוי בעלים, אבל לפי מה שביארתי שאנו לומדים זריקה בק"ו משחיטה, אין מקום לפירכא זו שהוא חומר בשינוי בעלים לא חומר בשחיטה. ולכן נלע"ד לפי משמעות דברי התוספות בכמה מקומות בסוגיא זו דשינוי בעלים ושלא למנויו שני ענינים חלוקים הם לגמרי, וכבר ביארתי בדברי התוספות מעבר לדף בד"ה ואיתקיש אוכליו וכו' שיש פסול שלא למנויו שאינו פסול משום שינוי בעלים כגון נכרים, עיין לעיל בדברינו, אבל אכתי לא הראיתי אופן שיופסל משום שינוי בעלים ולא יופסל משום שלא למנויו.

לכן נלע"ד דעת התוספות הוא כך, דשלא למנויו ילפינן מבמכסת נפשות איש לפי אכלו תכוסו, וממקרא זה ילפינן מנויו ואוכליו, ואם כן איכא למימר דמה דקפיד הכתוב במכסת שיהיה למנויו היינו לפי אכלו אם הם בני אכילה והם אינן מנויו ושחטו לשמן פסול, אבל אם אינן בני אכילה אינן פוסלין משום שלא למנויו, וכן פסול דלפי אכלו שאם שחטו לחולה וזקן שהוא פסול משום שנאמר איש לפי אכלו, ג"כ אינן פוסלין אלא אם הם מנויין עליו, דתכוסו כתיב על אלו שתכוסו על השה קפיד רחמנא שיהיה לפי אכלו, אבל אם שחטן לשם חולה וזקן שאינן מנויין עליו אינו פסול לא משום שלא למנויו ולא משום שלא לאוכליו, אבל שינוי בעלים הוא, וזה אינו פוסל בשחיטה רק בזריקה. ולמסקנא דבעינן בר כפרה כמוהו,

גם משום שינוי בעלים אינו פוסל בחולה וזקן, דגם זה מקרי אינו בר כפרה כמוהו בפסח, אלא דעתה באוקימתא קמייתא אכתי לא זכינן דבעינן בר כפרה כמוהו. ועוד אפילו למסקנא אפשר דחולה וזקן מקרי בר כפרה כמוהו. ומה שכתבתי לעיל בתוספות בד"ה שחטו למולין דמה שכתבו התוס' ומיהו נראה לר"י וכו' כגון חולה וזקן, וכתבתי דזה לפי ההוה אמינא אבל למסקנא באוקימתא דרב אשי מודה רב חסדא דאינו פוסל דכאן לא שייך אי בעי מתקן נפשיה, סברא זו לא ברירא כולי האי, ואדרבה כעת אני אומר לאידך גיסא, דלמסקנא מודה רבה דפוסל, וחולה וזקן מקרי בר כפרה כמוהו, דאטו אסור להם לאכול מן הפסח, בשלמא ערל מקרי אינו בר כפרה שאסור לו לקרב לעשותו, אבל חולה וזקן בר כפרה מקרי, ואם כן שפיר משכחת שינוי בעלים שאין בו משום שלא למנויי כגון לשם חולה וזקן שאין מנויין, ובזה כשר בשחיטה פסול בזריקה משום שינוי בעלים, ואם שחטו לשם קטן שאינו ממנויי אינו פסול משום שינוי בעלים, דקטן אינו בר כפרה כמוהו שאין שייך שום חיוב כפרה לקטן, וכיון שיכול לאכול פוסל משום שלא למנויי בשחיטה, אבל בזריקה אינו פוסל שאין מחשבת מנויים בזריקה.

ועכשיו שפיר מתפרשים דברי התוספות, והקושיא שהקשו בתחלת הדיבור דנילף הק"ו דמה השוחט לשם פלוני דכשר, היינו אפילו בפסח עצמו וכגון שהוא חולה וזקן וגם אינו נמנה עליו שאינו פסול לא משום שלא למנויי ולא משום שלא לאוכליו, לזרוק דמו לשם פלוני פסול, דהיינו שינוי בעלים שפוסל בזריקה בפסח גופיה, ערלה שפסול בשחיטה אם שחטו לשם ערלים, ק"ו שפוסל בזריקה. ואם כן שפיר דין ק"ו זה לדון ערלה ק"ו משינוי בעלים דקיל שאינו נוהג בשחיטה, ערלה דחמורה שנוהגת בשחיטה, ועל זה שפיר כתבו בסוף הדיבור דליכא דמילף ערלה ק"ו משינוי בעלים דמה לשינוי בעלים שכן נוהג בכל הזבחים.

ובזה תבין ותשכיל דבזבחים דף ד' ע"א בד"ה מה לזביחה, ששם הקשו התוספות באמת דנילף זריקה משחיטה בק"ו, ולכך לא כתבו שם הך פירכא דמה לשינוי בעלים שכן נוהג בכל הזבחים, לפי דלא שייכא פירכא זו נגד ק"ו זריקה משחיטה, אבל כתבו שם פירכא מה לזביחה שכן טעונה צפון וישנה בחטאת הפנימית, וכאן שלמדו ק"ו ערלה משינוי בעלים לא כתבו פירכא דמה לזביחה שכן טעונה צפון, לפי שאין אנו לומדים זריקה מזביחה רק ערלה משינוי בעלים, אבל כתבו פירכא דמה לשינוי בעלים שכן נוהג בכל הזבחים.

אלא דלפ"ז הדרא קושיית מהרש"א לדוכתא, דלמה אמר חומריה דזריקה דלא מקבע פיגול אלא בזריקה הוה ליה למימר שאין שינוי בעלים אלא בזריקה, ומה שכתבתי לעיל לדחות קושייתו שניחא ליה לומר חומר בזריקה בפסח עצמו, הרי לפי מה שכתבתי גם בפסח עצמו מצינו שינוי בעלים שאינו פוסל בשחיטה, ומחזורתא כמו שתירץ המהרש"א, עיין עליו.

שפת אמת מסכת פסחים דף טב עמוד א

בגמ' בהאי קרא קמפלגי ותמוה מאוד דאי באמת ערלה פוסל בזריקה א"כ נהי דמצד שינוי בעלים דשלא למנויי ס"ל לרבה דאין לפסול מ"מ ליפסול מטעם מחשבת ערלה דאטו מחשבת ערלה שאינו מהמנויים קיל טפי כמ"ש בתוס' בסוף ד"ה כי וכמ"ש במהרש"א אך לפי מ"ש לעיל דאפשר דבכל שינוי בעלים אם שוחט לשם ראובן ושמעון נמי פסול דהוי כמו לשמו ושלא לשמו א"ש הכא בפשיטות דכיון דמסיק רב אשי דמקצת ערלה לא פסלה א"כ מיירי בשוחט למנוין מולים ולערלים שאינם מנוין דמצד ערלה לא פסול כיון דהוי מקצת ערלה רק משום שינוי בעלים ובהא פליגי אי שייך פסול דשינוי בעלים בערלים אך מדברי הראשונים דלא נחתי לכך משמע דס"ל דגם בחטאת כה"ג כשר ובאמת הרמב"ם (פי"ג מה' פסוה"מ) כ' לשמו ושלא לשמו כגון עולה לשם עולה ושלמים או עולת ראובן לשם שמעון משמע נמי קצת מדבריו דבשינוי בעלים לא שייך פסול דלשמו ושלא לשמו וצ"ע לדינא עוד קשה דלמה פליגי בלזרוק ליפליגי נמי בזריקה עצמה ג"כ בכה"ג ובתוס' רי"ד פי' לפי שיטת התוס' לעיל דבזריקה עצמו לכו"ע לא פסלה מחשבת אוכלין וגם לרב אשי כן הוא ומיירי ר"ח ורבה במחשב בזריקה עצמו דתו לית בי' פיסול דערלה רק מכח שינוי בעלים אבל מדברי רש"י דלא פי' כן משמע דס"ל דבזריקה עצמו נמי ערלה פוסלת ע"ש ועיקר פירושו הי' נכון מאוד רק דא"כ לשון הגמ' שחטו למולים ע"מ שיתכפרו בו ערלים לא א"ש וצריכין לשנות הגירסא לרב אשי ולגרוס דפליגי בשחטו למולים ונזרק לערלים א"כ אין ראי' דרש"י לא ס"ל כשיטת התוס' די"ל דלא רצה לשנות הגירסא לשינוי דר"א איברא דלעיל בגמ' בהא דאמרין מאי קולא דזריקה משמע ברש"י דפליגי בזריקה עצמו ג"כ דלתוס' הפי' כפשוטו שאין מחשבת אוכלין בזריקה עצמו ורש"י נדחק שם לפרש דלא מצינו דאתרבי בקרא מחשבת אוכלין בזריקה ואיך שיהי' פירש"י דהכא תמוה מאוד כמ"ש התוס' אכן לפמ"ש לעיל בשם ס' מים עמוקים לפרש הטעם דאין מחשבת אוכלין בזריקה משום דאחר השחיטה סתמו לשמו קאי כיון דא"י למשוך ממנו עוד ומשו"ה אף על גב שמחשב בזריקה רק שלא לשמו מ"מ כיון דבאמת סתמא לשמו קאי לעולם הוי כלשמו ושלא לשמו דכשר א"ש דלא מצי לפלוגי בזריקה עצמה דבכה"ג לכו"ע כשר דהו"ל לשמו ושל"ש כנ"ל ובזה מיושב ג"כ קושיית התוס' הנ"ל דאם הערלים אינם מן המנוין [אפי' בשעת שחיטה י"ל] שפיר סתמו לשמו קאי לאותן הנימנין עליו באמת והו"ל ממילא לשמו ושל"ש דכשר משא"כ כשהם ג"כ מן המנוין באמת הוא פסול דהו"ל כשלא לשמו גרידא וכנ"ל:

רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ב הלכה ו

שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול שהזריקה חמורה שהיא עיקר הקרבן, שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול שהרי יש מחשבת ערלים בזריקה, שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין אדם יוצא בו ידי חובתו לפי שאין מחשבת אוכלים בזריקה.

קובץ שיטות קמאי מסכת פסחים דף סב עמוד א [תוס' ר"ש ב"ר אברהם משאנץ]

הא מחוסר מעשה הא לאו מחוסר מעשה. כי (את אורחין) [אתי אורחים] לא חשיב מעשה דממילא קאתי אבל הקשה ריב"א הא דמסקי' לעיל בפ' אלו עוברין [דף מ"ז ע"ב] חזי לכותשן כתישה ביום טוב מי שרי משמע הא אי הוה שרי אמרי' הואיל אף על גב דמחוסר מעשה, ותיירץ ר' דהאי מעשה [דמילה] חשיב טפי מעשה גדול (דמילה).

כי לית לי' לקולא לחומרא אית לי', פי' לחייבו בפסח, וא"ת חומרא דאתיא לידי קולא היא דמייתי חולין לעזרה, לאו פירכא היא דלא שייך למימר הכי אלא היכי דמדאורייתא פטור [ו]מדרבנן מייתי, אבל הכא דאיכא למימר סברא לחיובא וסברא לפטורא מחייבי' לי' מדאורייתא כדאמרי' בעלמא [ע"ז דף מ"ה ע"ב] כל היכא דאיכא לאקשווי לקולא ולחומרא [לחומרא] מקשינן. תימה לר' דהכא מסקינן דרב חסדא אית לי' הואיל אף על גב דמחוסר מעשה כיון דהוי לחומרא וביומא פרק שני שעירי [דף ס"ב ע"ב] קאמר רב חסדא שני שעירי יום הכיפורים (ששחטו) [ששחטן] בחוץ קודם שהגריל עליהם פטור אי לאו משום דחזי לעבודת היום לשעיר הנעשה בחוץ כיון דמחסרי הגרלה ולא אמרי' הואיל ואם הגריל חייב כי לא הגריל נמי חייב ומיהו מהא לא קשיא כולי האי (ולא) [דלא] דמי להאי חסרון מעשה דתקוני נפשי' דהכא, דהכא [ד]בידו לתקן עצמו אבל התם מי יימר דחיייל גורל של שם אהאי דקשחית (בחול) [בחוצ], אבל מ(י)הא דמסיק אמר רבא השתא דאמר רב חסדא מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי שלמים (ששחטו) [ששחטן] [בחוצ] קודם שנפתחו דלתות היכל פטור מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי קשה דהוה לי' למימר הואיל לחומרא אף על גב דמחוסר מעשה כדאשכחן הכא גבי ערל [ו]אדרבה יותר חשיבא מילה מעשה מפתחת דלתות, ונראה לתרץ דמאי דקאמר רב חסדא שחטו [למולים] על מנת שיתכפרו בו ערלים פסול מטעם הואיל מדרבנן קאמר דמדאורייתא לא אמרינן הואיל כלל דאי מדאורייתא מאי שייך לחלק בין הואיל לחומרא והואיל לקולא ואל יטעה אדם לומר דמדאורייתא פליגי מדקאמר בהאי קרא קמפליגי וקל להבין, מיהו קשה היכי מצי למימר דרב חסדא פסיל האי פסח מדרבנן והא חומרא דאתי לידי קולא הוא דמיחייב לי' בפסח אחר ונמצא שמביא חולין לעזרה ונראה דכיון דלא מז[ד]רק דמא אינו יוצא בפסח זה ומותר לצאת בפסח (ל)אחר שזרק הדם בהכשר, וכן מוכיח בכיצד צולין [דף ע"ח ע"ב] גבי נטמא בשר וחלב קיים דאמר רב בגמרא דהיכא דלא זרק את הדם חייב לעשות פסח אחר ולא נפיק בהאי פסח כיון שלא נזרק הדם וכי זרק אמרינן הורצה ונפיק בהאי פסח ולא עביד פסח אחר, וא"ת למאי דמסיק השתא רב אשי דמחשבת ערלים המנוין דכולי עלמא לא פליגי דפסולי אף בזריקה ולא פליגי אלא (כשרוצים) [כשאינם] מנוין ויהיב פסולא יותר במנוים מבשאינן מנוין ומסברא הוה משמע איפכא דהשתא בשאינם מנוין לא פסולה כ"ש במנוים.

בעל המאור מסכת פסחים דף יד עמוד ב

איתמר האופה מיו"ט לחול רבה אמר אינו לוקה ורב חסדא אמר לוקה ומפרש בגמ' טעמיה דרבה קסבר אמרינן הואיל ור"ח סבר לא אמרינן הואיל מיהו אף על גב דפליגי רבה לענין מלקות מודה הוא דלכתחלה אין לו לאפות ובברייתא תניא בהדיא אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול ואי הות ברייתא פליגא עליה דרבה הוה מותבין לה מיניה אלא ודאי דלא פליגי רבה אלא לענין מלקות דקא סבר דליכא איסורא דאורייתא ובכל שעת הדחק הוי שרי רבה בכה"ג אפילו לכתחלה כגון מיו"ט לשבת אלא דאצרכו רבנן עירובי תבשילין כטעמיה במסכת י"ט דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט וכטעמיה דשמואל דאסמכיה אקרא דכתיב זכור את יום השבת לקדשו זכרוהו מאחר שאתה בא להשכיחו וכן בהני בני באגי דרמו עלייהו קמחא דבני חילא הוי שרי להו אפילו לכתחלה היכא דלא קפדי דאמרינן הואיל וכל חדא וחדא חזיא לינוקא ורב חסדא סבר לא אמרינן הואיל ומיו"ט לשבת מדאורייתא משרא שרי צרכי שבת ורבנן דגזרו ביה הגזירה שמא יאמרו אופין מיו"ט לחול דאלמא איכא בהא מילתא איסורא דאורייתא וגזרו רבנן עליה דכיון דאצרכו רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכרא ובפ' תמיד נשחט אמרי' דרבה אית ליה הואיל אפילו לקולא היכא דלא מחוסר מעשה והיכא דמחוסר מעשה לית ליה הואיל ואפילו לחומרא ורב חסדא אית ליה הואיל לחומרא אפילו היכא דמחוסר מעשה ולית ליה הואיל לקולא אפילו היכא דלא מחוסר מעשה כגון הכנסת אורחים ביום טוב שאין זה מעשה וקשיא לן ההיא דאמר רב חסדא בפרק שני שעירי יוה"כ מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמיא אלמא מודה רב חסדא במחוסר מעשה דלא אמרינן הואיל וניחא לן דעד כאן לא פליגי רב חסדא הכא בפרק תמיד נשחט אלא במחוסר מעשה בבעלים כגון ערלה אבל במחוסר מעשה בגוף הזבח כגון הגרלה אפילו רב חסדא מודה דלא אמרינן בה הואיל והתם נמי אסיקנא מחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמיא ואפילו רב חסדא מודה דלא אמרינן בה הואיל ומסקנא דהכא בגמ' אמר רמי בר חמא הא דרבה ורב חסדא מחלוקת ר"א ור' יהושע רבה כר"א ורב חסדא כרבי יהושע ודחאוה רב פפא ורב זעירא

דאמרי דילמא לא היא עד כאן לא אמר רבי אליעזר התם אלא בעידנא דקא אפי להו כל חדא וחדא חזיא ליה אבל הכא דלאורחין הוא דחזיא לדידיה לא חזיא לא אמרינן הואיל ואף על גב דסבירא ליה דאמרינן הואיל ואי מיתשיל עליה ממוניה הוא ההוא הואיל דלחומרא הוא ולא דמי להואיל דהכא דלקולא ועד כאן לא אמר רבי יהושע התם אלא דאיכא חדא מיהת דלא חזי לא לדידיה ולא לאורחים אבל הכא דכולהו חזיאן לאורחים הכי נמי דאמרינן הואיל ואפילו לקולא ואף על גב דסבירא לרבי יהושע דלא אמרינן הואיל ואי מיתשיל עליה ממוניה הוא ואף על גב דלחומרא הוא איכא למימר מחוסר שאלה לרבי יהושע כמחוסר עקירה הוא והכל מודים במחוסר עקירה שהוא כמחוסר מעשה ולא אמרינן בה הואיל וכדכתבין לעיל והיינו דקא מותיב ליה התם רב הונא בריה דרב יהושע לרב חסדא מפסח שעברה שנתו אליבא דר"א דלית

כתוב שם לראב"ד מסכת פסחים דף יד עמוד ב

תוב שם: ואף על גב דס"ל לר' יהושע דלא אמרינן הואיל ואי מתשיל עליה ממוניה הוא ואף על גב דלחומרא הוא איכא למימר מחוסר שאלה לרבי יהושע וכו'.
אמר אברהם: איכא טעמא אחרינא, דאמרינן כי מתשיל עליה ומפיק ליה לחולין גופא אחרינא הוא, כדאמרינן בקידושין [דף סב ב] בשפחה משוחררת גופא אחרינא הוא, הכא נמי הכי הוא.

מלחמת ה' מסכת פסחים דף יד עמוד ב

ועוד איתמר האופה מיו"ט לחול רבה אמר אינו לוקה ורב חסדא אמר לוקה ופירשו בגמ' טעמיה דרבה משום דאמרי' הואיל עד ומסקנא דהכא בגמ' אמר רמי בר חמא הא דרבה ורב חסדא מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע רבה כר"א ורב חסדא כרבי יהושע ודחאוה רב אחא ור' זעירא דאמרי דילמא לא היא ע"כ לא קאמר ר' אליעזר התם אלא בעידנא וכו' ואף על גב דס"ל דאמרינן הואיל ואי מיתשיל עליה ממוניה הוא ההוא הואיל דלחומרא הוא לא דמי להואיל דהכא דלקולא:

אמר הכותב דברי ה"ר אפרים ז"ל הם אבל אין הלכה כתלמיד במקום הרב חדא דמחוסר שאלה מחוסר עקירה הוא שהרי צריך לעקור ממנו שם חלה וכמחוסר מעשה דמי וצריך נמי שאלה ופתח ויחיד מומחה או שלשה הדיוטות ומי יימר דמזדקקי ליה בי דינא בדבר שלא בא לעולם ומדחינן ליה במס' קדושין וכיון דשמעין ליה לרב חסדא דלית ליה הואיל במחוסר שאלה ור"א אית ליה היכי דחקינן לאוקומה לדרב חסדא כר"א ולא מקשינן ליה מינה ועוד דאי אמרי' הואיל ולחומרא הכא הוה לן למימר אינו לוקה דהצלה היינו חומרא דמלקות תחת מיתה עומדת ורחמנא אמר והצילו העדה ובכל כי האי גוונא נמצא קולו חומרו ועוד אי הואיל דינא הוא מאי שנא קולא מחומרא הא כל בדאורייתא ל"ש לקולא ול"ש לחומרא אטו הואיל ספיקא היא דלימא לחומרא ועוד דההוא הואיל דהתם לאו הואיל דאתי הוא שאפי' זרק על מנת שיתכפרו בו ערלים לרב חסדא פסול ואף על גב דלא אפשר ליה לתקוני נפשיה שיהא ראוי לכפרה בזריקה זו תדע מדמקשי עליה מפסח שעברה שנתו וכו' ואמאי לימא הואיל ובזמנו פסול שלא בזמנו נמי פסול והאי הואיל לאו הואיל דעביד דאתי לעולם הוא ואפ"ה אמרינן הואיל לרב חסדא מה שאין לומר כן בכל שאר דיני איסור והיתר שלדברי הכל אין הואיל אלא בדבר שאפשר שיבא לעולם אלא הנח לקדשים שכל שם שחל עליו לפסול בזמן אחד פסולו לעולם כגון שלא למנויו דבמזלין פסול ובערלים נמי פסול הואיל ואפשר שהיו מוליין דכל שלא למנויו פסול רחמנא וכן בשוחט אחרים לשם הפסח הואיל ופסח שם הפסול בו בזמנו פסול הוא בו לעולם שכל אותו השם פסול בו הכתוב משום הואיל ולא דמי להואיל דהכא דמשום דמעלמא אתי אי אפשר דאתי הוא וזה פי' לחומרא אית ליה כלומר שיהא אותו השם פסול בקדשים משום הואיל אבל לא שנקל לומר שמא יצטרך לאורחים ולא מצד שזו קולא אלא שאנו מתירין לעצמנו לחוש שמא שאין דעתנו עליו ובכה"ג אתמר הואיל בפרק כל שעה בחלה של מעשר שני הואיל ואי לאו לקוח הוא נפיק והואיל ולא קרא עליהם שם נפיק ואמרינן עלה מסתברא שם מעשר והוא כענין שפירשנו וההיא דאתמר בפרק שני שעירי מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי לאו למימרא דבעלמא אית ליה הואיל אלא שחוטי חוץ מילתא אחריתי היא דרחמנא אמר כל הראוי לבא אל פתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ וכל שאינו מחוסר מעשה ראוי לבוא הוא ומשום הכי אמר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום דראוי אמר רחמנא וראוי הוא אבל מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה הוא והוה ליה מחוסר זמן ואינו ראוי לבא קרינא ביה והא דאמר רמי בר חמא בשמעתין הא דרב חסדא ורבה מחלוקת ר"א ורבי